

ЛІДІЯ ІВАНІВНА СПАСЬКА (5.IV.1910 – 15.VIII.2000)

Лідія Іванівна Спаська народилася в день святої Лідії — 5 квітня 1910 р. в містечку Умані, прославленому своїм незвичайним парком, столітні дерева якого ще пам'ятали чарівну красуню Софію Потоцьку. Вона росла і виховувалась у великій інтелігентній сім'ї, у якій була восьмою дитиною. Дитинство майбутньої художниці пройшло в батьківському маєтку в селі Гавчиці недалеко від Ківерець Луцького повіту. У будинку Лисяних завжди панувала атмосфера доброти, злагоди та взаєморозуміння.

У вісім років дівчинка вступила до Луцької гімназії. Сім'я поселилась у батьківському будинку, що знаходився в центрі міста. Старовинний Луцьк з його древнім замком, соборами, костелами і монастирями зачарував дівчину. Історія переповнювала його, будила фантазію, спонукала до творчості. У Луцькій гімназії Лідія робила перші кроки в малюванні. Помітивши в дочки неабиякі здібності, мати знайшла кошти, хоч як не було скрутно сім'ї без батька, щоб Лідія продовжила свою художню освіту у Варшаві. Там, у приватній художній школі імені Крижанівського, її

вчили визначні польські майстри. Особливо запам'яталися художник Нартовський, що викладав акварель, та професор Слупський, директор школи, який викладав малюнок. На все життя зберегла вона в пам'яті слова Слупського: "Найкраща квітка, яка розквітає в душі людини, - це вдячність".

Новою сходинкою в художній освіті дівчини став Париж. Вона приїхала сюди після смерті матері, отримавши невелику спадщину, в 1931 р. і прожила тут 4 роки. Париж називали містом художників. Тут художниця освоювала техніку олійного живопису. У Парижі вона зустріла давню приятельку своїх братів Катерину Шидловську, відому польську художницю Ванду Ревську, а також багатьох нових друзів. У церкві Святого Сергія Радонежського вона познайомилась з сестрою Іоанною (Юлією Миколаївною Рейтлінгер), яка навчила її темперної техніки іконопису, з священником Сергієм Булгаковим, відомим філософом-богословом, який, емігрувавши до Парижа в 1923 р., заснував тут інститут богослов'я, з студентом цього інституту Василем Спаським, який невдовзі став її нареченим.

У 1935 р. Лідія Іванівна разом зі своїм нареченим Василем Спаським повернулася на Волинь. Тут вони побрались і, поселившись у батьківському маєтку, почали налагоджувати занедбане господарство. У 1936 році народився перший син Микита.

Чимало тривог довелося пережити художниці в роки війни. На початку літа 1943 р. їй довелося разом з чоловіком та маленьким сином переїхати жити в Луцьк. А через два місяці вона разом з дитиною і чоловіком, чекаючи другу дитину, пішки переходить у Дубно до своєї сестри Марії. Виявилось, що будинок сестри зруйнований бомбою, тому довелося поселитись у сусідів. На початку

лютого 1944 р., після народження другого сина, Лідію Іванівну ледь не вивезли до Німеччини прямо з пологового будинку. Тільки щасливий випадок врятував її та дитя. Щоб уникнути вивезення до Німеччини, довелося ховатися по селах і хуторах. У березні 1944 року, після звільнення Дубенщини від окупантів, пішов у діючу армію чоловік. Через рік вона отримала лист командира, у якому повідомлялося, що він героїчно загинув у районі Ельбінга і похований на східній околиці селища Темирандоф. Лідія Іванівна залишилась одна з двома маленькими синами без ніяких засобів до життя і без притулку. Адже будинок сестри був зруйнований бомбою, а сама сестра з чоловіком виїхали в Чехію. Батьківські будинки в селі Гавчиці і Луцьку були націоналізовані. Брат покликав її переїхати до Острога, написав, що тут є музей, у якому може знадобитися її професія живописця. Так на драматичному роздоріжжі життя, у кінці сорокових років, доля привела Лідію Іванівну в тихе провінційне місто Острог.

По приїзді в Острог, художниці замовили намалювати 60 копій з портретів Леніна і Сталіна для шкіл міста та району. На замовлення місцевого музею робить копії з картин відомих художників України – Іжакевича, Касіяна. Але таке копіювання, хоча і виконане на високому рівні, не давало розвитку майстерності художниці. Проте вона бралася за цю роботу, щоб заробити на хліб і утримувати дітей.

Ознайомившись в музеї з історією міста, з багатою літературою про нього, художниця на пропозицію дирекції музею починає створювати картини, де відтворюються найважливіші історичні події з минулого древнього Острога. Одним з перших таких полотен була картина про революційні події в селі Новомалин в 1905 році. Ця перша власна композиція “Повстання в селі Новомалин. 1905 рік”

принесла художниці неабияке визнання. Ця картина експонувалась на виставках у Рівному, Києві, була удостоєна Грамоти Української республіканської ради профспілок. Робота над цією картиною вселила віру у власні сили. З цього часу Л. Спаська майже не робить копій, а створює власні композиції на історичні теми. Серед її творчого доробку ціла серія картин на тему національно-визвольної війни українського народу 1648–1654 р. р.– портрети Северина Наливайка і Богдана Хмельницького, “Острозька трагедія 1636 р.” , “В’їзд Богдана Хмельницького в Острог”

З часом з’являються полотна присвячені сторінкам історії Острога в роки Другої світової війни. В цей же час вона малює картини, в яких висвітлюється життя Острожчини в 50-х роках ХХ ст. Але історичну тематику не залишає. Пише портрет Федора Острозького, картину “Битва з татарами під Острогом 1578 р.”.

Більше 20-ти робіт художниця присвятила історії Острога, вони в різний період прикрашали і прикрашають експозиції музеїв заповідника. За її творами можна вести багатогодинну розповідь про древній Острог, про рід

князів Острозьких, про перебування відомих історичних постатей в нашому місті. Всі картини з цієї серії – важливе джерело пізнання нашої історії, героїчної боротьби українського народу за свою волю і незалежність.

З середини 50-х років свій талант художника Лідія Спаська спрямовує на не зовсім традиційне русло – вона почала розписувати храми. І, напевне, у цьому знаходила мужність достойно жити з вірою та в гармонії зі своєю совістю. Та найпотужніший пласт художньої спадщини, що непідвладний ніяким ідеологіям і часові, який залишила художниця, – це ікони та церковні розписи. Вони прикрашають собори Архангельська, Мурманська, Нальчика, звичайно Києва, Волині, Острога. Вишуканий колорит, відчуття простору та глибини, психологізм образів – це те, що притаманне було художниці і що відчувається відразу, коли заходиш у церкву. В останні роки вона малювала ікони для Богоявленського собору і Успенського римо-католицького костьолу в Острозі, для багатьох церков Острозького району.

Однією з кращих робіт, створених Л. Спаською за останні роки, є монументальний образ "Розп'яття", написаний для одного з вітарів Острозького римо-католицького костьолу. Образ умираючого на хресті Спасителя вражає не тільки віртуозністю свого живописного втілення, а й своїм внутрішнім глибоким змістом, суть якого в необхідності власної жертви і страждання для спасіння людства. Художниця вважає його ідеалом, до якого повинна йти кожна людина. У прагненні наслідувати його, віддаючи себе іншим людям, вона вбачає зміст і сенс свого життя.

Цінність кожної людини вимірюється тим, наскільки вона може жертвувати собою заради інших. Саме такі люди, які прожили своє життя не для себе, а для інших,

постають перед нами на портретах Лідії Іванівни Спаської. Портрети займають найбільше місця у творчості художниці. Власне, вона природжена портретистка.

Особливою емоційною виразністю відзначаються дитячі портрети. Чимало облич художниця писала з реальних людей, особливо місцевих дітей. Дівчинка з пролісками — у простій сільській одежі, у хусточці, з відкритим щирим поглядом, мила і проста, як ніжні перші квіти, які вона обережно тримає в долонях. Дівчинка з лялькою сидить пристойно і урочисто, дуже задоволена тим, що позує художниці. Сумно дивиться з портрета хворобливий хлопчик з рудим волоссям. То безтурботна радість, то лукавство, то затаєний смуток, то напружена зосередженість на дитячих обличчях. Багатюще життя дитячих душ передається в них.

Ніби живі на полотнах художниці зображені квіти. Здавна квітку вважали символом земної краси, яка зосереджується в ній, як у фокусі лінзи. Здається, у волошках відбилася вся блакить неба, а золотаві чорнобривці увібрали в себе гарячі промені сонця, у білих пролісках зосередилась чистота і ніжність весни, у розкішних хризантемах відчуваємо смуток згасаючої краси осені. Букет осіннього листя написаний аквареллю легко і швидко, ніби художниця ледь торкалася пензлем паперу. Тому здається, що листки рухаються і тріпочуть від вітру; сильніше дмухне вітер - і вони відірвуться від картини і полетять у простір.

Що б не малювала художниця - ікону, портрет, історичне полотно чи букет квітів - у кожному її творі відчувається чуйна поетична душа та високий професіоналізм митця.

Її мистецтво, проникнуте добротою і любов'ю, підіймає над буденними мізерними проблемами життя, розкриває духовні цінності, у яких є вищий сенс існування. Воно будить душу людини, відкриваючи для неї безкраї обрії в прагненні до нескінченного.

Померла художниця 15 серпня 2000 року.

Література про Л. І. Спаську

Бобровницька Г. Талант у гармонії з совістю [Про митця великої волі і нелегкої долі з Острога художницю Л.І.Спаську]// Життя і слово. - 2003. - 16 серп.

Бондарчук Я. Лідія Спаська [Про художницю Л. І. Спаську, яка в кінці 40-х рр. ХХ ст. поселилась в Острозі і працювала в Острозькому музеї]// Острозькі просвітники XVI-XX ст. - Острог, 2000. - С. 296 - 301.

Бондарчук Я. Острозька художниця Лідія Іванівна Спаська// Матеріали VI Острозької конференції «Острог на порозі 900-річчя».- Острог, 1995.- с. 19-21

Бондарчук Я. «Розбудити душу людини»[Про художницю Л. І. Спаську]// Життя і слово.-1995.- 5 квіт.

Гладуненко О. А квітів хотілося б побачити більше [Про виставку робіт художниці з Острога Л.І.Спаської]// Вільне слово. - 2002. - 14 серп.

Картини місцевої художниці[Л. Спаська]//Черв. прапор.- 1953.- 23,25 груд.

Козловська Л. Лідія Спаська - митець від Бога: До 95- річчя з дня народж. худож.[з Острога]// Замкова гора. - 2005. - №15.- 9 квіт.

Козловська Л. Лідія Іванівна Спаська: До 100-річчя з дня народження//Життя і слово.- 2010.- 10 квіт.

Козловська Л. Оживає душа в картинах: До 100-річчя з народження Л. І. Спаської// Замкова гора.- 2010.- 3 квіт.

Козловська Л. Оживає душа у картинах [Про виставку робіт талановитої острозької художниці Л.І.Спаської в Державному історико-культурному заповіднику м. Острога, як пам'ять про її життєвий і творчий шлях]//Замкова гора. - 2002. -10 серп.

Кохан В. Конкурс в Академії[на кращий портрет Гальшки княжни Острозької, однієї з фундаторів Острозької академії. Першу премію отримала Л. Спаська]//Вісті Рівненщини.- 1998.- 6 лют.

Маєвський І. Талант непідвладний літам [Художниця з Острога Л. Спаська]// Зоря комунізму.- 1984.- 22 берез.

Мочерняк І. Лідія Спаська – яскрава сторінка історії Острога [Про відкриття меморіальної дошки Лідії Спаської в Острозі]//Замкова гора.- 2010.- №15.- 17 квіт.

Пашук И. Что на сердце легко [О творчестве самодеятельной художницы из Острога Л. Спаськой]// Рабочая газ.-1989.-9 апр.

Руцький М. «Мені є про що розповісти»[Творчий портрет художниці Л. Спаської]// Зоря комунізму.- 1989.- 11 квіт.

Черенюк М. Обереги мистецтва Лідії Спаської: До 90-річчя майстрині// Вітчизна.- 2001.- № 3-4.- с. 158-160

Острозька районна бібліотека

Обереги мистецтва Лідії Спаської

До 100-ття від дня народження

Огляд творчості

Острог - 2010

**Підготувала:
Чайка К. А.**